

مریم شهرآبادی

صدیقه بلندرفتر در دل روستای جاده کنار، در استان گیلان، مدرسه‌ی ابتدایی چندپایه‌ی مقداد را با ۹ دانش‌آموز هدایت می‌کند. این مدیرآموزگار که هر روز مسیری سی کیلومتری را طی می‌کند تا به مدرسه برسد، با داشتن مدرک کارشناسی ارشد مهندسی کشاورزی، نیمکت‌ها و تخته‌سیاه را به جای زمین و آزمایشگاه انتخاب کرده است تا سهمی در آینده‌ی کودکانی داشته باشد که شاید کمتر دیده شوند. او با خلاقیت و صبر، میان تفاوت‌های سنی و پایه‌ای دانش‌آموزان، هر روز کلاس را به کارگاه یادگیری و همکاری و مسئولیت‌پذیری تبدیل می‌کند. مدیریت هم‌زمان چندپایه و طراحی و ساخت بازی‌های آموزشی نشان می‌دهد که حتی کوچک‌ترین کلاس‌ها می‌توانند بزرگ‌ترین رؤیاهای بسازند و معلمی، فراتر از شغل، رسالتی عاشقانه است.

لطفاً خودتان را معرفی کنید.

صدیقه بلندرفتر هستم. مدرک کارشناسی ارشد مهندسی کشاورزی دارم و از سال ۱۳۸۲ وارد آموزش و پرورش شده‌ام. تا سال ۱۳۹۱ در مدرسه‌های شهری و روستایی در کلاس‌های تک‌پایه‌ی ابتدایی تدریس می‌کردم. بعد از آن، چهار سال به‌عنوان آموزگار در کلاس‌های چندپایه تدریس داشتم و هفت سال راهبر آموزشی و تربیتی بودم. دو سال اخیر هم مدیرآموزگار هستم، با ۹ دانش‌آموز. در حال حاضر پایه‌های اول، سوم، چهارم و ششم را تدریس می‌کنم.

چطور شد با داشتن مدرک مهندسی کشاورزی، معلمی را انتخاب کردید؟

انتخاب مسیر معلمی برای من حاصل تصمیمی آگاهانه‌و از سرعلاقه‌مندی عمیق به آموزش و پرورش بود. کشاورزی به من نگاه علمی و تحلیلی به محیط و منابع طبیعی داد؛ اما در طول مسیر تحصیلی و تعامل با جوامع روستایی، متوجه شدم که ریشه‌ی بسیاری از مشکلات نبودن آموزش مؤثر و پایدار است. معلمی برای من فقط یک شغل نیست، بلکه فرصتی است برای اثرگذاری واقعی بر نسل آینده، به‌ویژه در مناطق محروم و روستایی که نیازمند توجه ویژه‌اند. باور دارم که آموزش زیربنای پیشرفت است و نقش معلم در این فرایند، حیاتی است.

یک عشق و چند پایه

گفت‌وگویی صمیمی با خانم صدیقه بلندرفتر، مدیرآموزگار مدرسه‌ی ابتدایی چندپایه در استان گیلان

بنابراین، با تمام وجود این مسیر را انتخاب کردم تا بتوانم سهمی در رشد فکری، اخلاقی و اجتماعی دانش‌آموزان داشته باشم.

چه عواملی باعث شد تدریس در کلاس‌های چند پایه را انتخاب کنید؟

انتخاب تدریس در کلاس‌های چند پایه برای من حاصل شناخت عمیق از نیازهای آموزشی در مناطق روستایی بود. چون هم تجربه‌ی زیسته‌ام در دوران کودکی است و هم سال‌ها فعالیت حرفه‌ای در مدرسه‌های روستایی داشتم. باور دارم که در چنین فضاهایی نقش معلم فراتر از آموزش است؛ فرصتی است برای پرورش خلاقیت، همدلی و عدالت آموزشی. این نوع تدریس، با وجود چالش‌هایش، امکان اثرگذاری بیشتری را فراهم می‌کند.

اولین روز تدریس در کلاس چند پایه را چگونه به یاد دارید؟

اولین روز را با ترکیبی از هیجان، سردرگمی و انگیزه به یاد دارم. تنوع سنی دانش‌آموزان، تفاوت نیازهای آموزشی و فضای متفاوت کلاس چالشی تازه بود که در ابتدا، مدیریت آن دشوار به نظر می‌رسید؛ اما با گذشت زمان، با برنامه‌ریزی دقیق، اولویت‌بندی مطالب و شناخت تدریجی ویژگی‌های هر گروه سنی توانستم زمان کلاس را به گونه‌ای مدیریت کنم که هم عدالت آموزشی رعایت شود و هم فضای یادگیری، پویا و مؤثر باقی بماند. آن روز نقطه‌ی آغاز مسیری بود که با عشق و تجربه و خلاقیت ادامه یافت.

میان تدریس در کلاس تک پایه و چند پایه چه تفاوت‌هایی را تجربه کرده‌اید؟

در کلاس تک پایه، معلم با گروهی هم‌سن و هم‌سطح روبه‌روست، برنامه‌ریزی آموزشی منسجم‌تر است و تمرکز بر محتوای درسی مشخص امکان مدیریت زمان و ارزیابی را ساده‌تر می‌کند؛ اما در کلاس چند پایه، معلم با طیفی از دانش‌آموزان با سن، سطح یادگیری و نیازهای متفاوت مواجه است. این تنوع به طراحی فعالیت‌های چندسطحی، استفاده از روش‌های فعال و گروهی و مدیریت دقیق زمان نیازمند است تا هیچ پایه‌ای نادیده گرفته نشود. در چنین فضایی، معلم باید هم‌زمان نقش برنامه‌ریز، تسهیلگر، مشاور و خلاق را ایفا کند. از سوی دیگر، کلاس‌های چند پایه فرصت‌هایی نیز فراهم می‌کنند، از جمله تقویت خودیادگیری در دانش‌آموزان، ایجاد روحیه همکاری بین پایه‌ها و رشد مهارت‌های

ارتباطی و اجتماعی. این نوع تدریس دشوارتر است؛ اما زمینه‌ساز رشد حرفه‌ای معلم و پرورش نسلی مستقل‌تر و مسئول‌تر خواهد بود.

چگونه زمان خود را بین پایه‌های گوناگون تقسیم می‌کنید؟

برای مدیریت زمان، ابتدا برنامه‌ی روزانه را بر اساس اهداف هر پایه تنظیم می‌کنم. با اولویت‌بندی مطالب، استفاده از فعالیت‌های گروهی و روش‌های خودیادگیری تلاش می‌کنم همه‌ی پایه‌ها به‌طور عادلانه آموزش ببینند. از روش تدریس تلفیقی هم استفاده می‌کنم؛ یعنی درس‌هایی با هدف‌های مشترک را برای چند پایه به‌صورت هم‌زمان تدریس می‌کنم. همچنین استفاده از فیلم‌های آموزشی، به‌ویژه در مباحث مفهومی، جذابیت یادگیری را بالا می‌برد.

برای مدیریت ارزشیابی و نظم‌بخشی در کلاس چند پایه از چه روش‌هایی استفاده می‌کنید؟

برای مدیریت مؤثر تلاش می‌کنم فضای یادگیری طوری باشد که هر پایه جایگاه آموزشی مشخصی داشته باشد. استفاده از ایستگاه‌های یادگیری، فعالیت‌های گروهی و برنامه‌ریزی‌های منعطف به من کمک می‌کند تا کلاس را هم‌زمان پویا و قابل کنترل نگه دارم. در زمینه‌ی ارزشیابی، از روش‌های متنوعی مانند ارزشیابی تکوینی، پوشه‌ی کار، آزمون‌های پایه‌محور و مشاهده‌ی عملکرد استفاده می‌کنم. این تنوع باعث می‌شود بتوانم پیشرفت هر دانش‌آموز را به‌صورت فردی و دقیق دنبال کنم. ایجاد قوانین روشن و مشارکت دادن دانش‌آموزان در تعیین مقررات و استفاده از فعالیت‌های جذاب مانند فیلم‌های آموزشی نقش مؤثری در نظم‌بخشی دارند. این روش‌ها نه تنها نظم کلاس را حفظ می‌کنند، بلکه حس مسئولیت‌پذیری و خودکنترلی را در دانش‌آموزان تقویت می‌کنند.

منظورتان از قوانین روشن چیست؟

- رعایت نوبت برای صحبت کردن؛
- رعایت سکوت هنگام تدریس هر پایه؛
- مسئولیت‌پذیری در انجام تکلیف‌ها و نگهداری وسایل؛
- همکاری بین پایه‌ها در فعالیت‌های گروهی؛
- استفاده‌ی منظم از ایستگاه‌های یادگیری؛
- رعایت زمان بندی در گردش پایه‌ها برای دریافت آموزش مستقیم.

برای تدریس در کلاس‌های چند پایه چه فرصت‌هایی وجود دارند که در کلاس‌های تک پایه کمتر دیده می‌شوند؟

تقویت خودیادگیری: دانش‌آموزان در این کلاس‌ها یاد می‌گیرند مستقل‌تر فکر کنند، مسئولیت یادگیری خود را بپذیرند و در نبود آموزش مستقیم فعالانه عمل کنند.

پرورش همکاری و مسئولیت‌پذیری بین پایه‌ای: دانش‌آموزان پایه‌های بالاتر با مراقبت از پایه‌های پایین‌تر، راهنمایی در فعالیت‌ها و کمک در نظم کلاس حس مسئولیت و همدلی را تجربه می‌کنند.

مرور و تثبیت یادگیری برای دانش‌آموزان ضعیف‌تر: دانش‌آموزان ضعیف در پایه‌های بالاتر می‌توانند مفاهیم سال‌های گذشته را دوباره مرور کنند و بهتر یاد بگیرند.

انعطاف در روش‌های تدریس: در این کلاس‌ها، امکان استفاده از روش‌های تلفیقی، پروژه‌محور، بازی‌های آموزشی و فعالیت‌های خلاقانه بیشتر فراهم است.

تقویت مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی: تعامل میان پایه‌ها باعث رشد مهارت‌های گفت‌وگو، همکاری و احترام به تفاوت‌ها می‌شود.

نمونه فعالیت کلاسی
خانم بلندفشار

اگر خاطره‌ی شیرینی در سال‌های خدمتتان دارید، بفرمایید.

بله، دو خاطره در یادم به خوبی ثبت شده است؛ یکی از خاطرات ماندگارم از کلاس چندپایه و دیگری مربوط به زمانی است که راهبر آموزشی بودم. در یکی از کلاس‌های چندپایه که با عشق و تلاش اداره‌اش می‌کردم، فعالیتی طراحی کرده بودم تا بچه‌ها نقشه‌ی ایران را با دست‌های خودشان بسازند. هر پایه مسئول بخشی بود. کوچک‌ترها رنگ می‌کردند، بزرگ‌ترها اسم استان‌ها را می‌نوشتند. کلاس پر از هیجان و همکاری بود، تا اینکه یکی از بچه‌های پایه‌ی سوم با نگرانی گفت: «خانم، گیلان نیست. گم شده!»

همه ساکت شدند. نقشه ناقص بود. استان گیلان، زادگاه خودشان، جا افتاده بود. یکی از بچه‌ها با صدای لرزان گفت: «اگه گیلان نباشه، یعنی ما مهم نیستیم؟!»

با یک تکه کاغذ اضافه، گیلان را کشیدند، رنگ کردند و با افتخار وسط نقشه چسباندند. یکی از بچه‌ها بالیخند گفت: «خانم، حالا دیگه نقشه کامل شد. چون ما هم توش هستیم.» آن روز بچه‌ها فقط نقشه نکشیدند؛ خودشان را پیدا کردند.

تجربه‌ی دیگرم مربوط به زمانی است که راهبر آموزشی بودم؛ در یکی از بازدیدهایم در مدرسه‌ای متوجه شدم یکی از دانش‌آموزان پایه‌ی سوم ساکت و گوشه‌گیر است. آموزگار می‌گفت که او علاقه‌ای به درس ندارد و معمولاً تکلیف‌هایش را انجام نمی‌دهد. به جای ارزیابی رسمی، تصمیم گرفتم چند دقیقه با خودش صحبت کنم. با صدای آهسته گفت: «خانم، من بلد نیستم مثل بقیه بخونم؛ ولی نقاشی بلدم.»

همان روز، پیشنهاد دادم آموزگار فعالیتی تلفیقی طراحی کند که بچه‌ها مفاهیم درس علوم را با نقاشی بیان کنند. آن دانش‌آموز، با دقت و علاقه، چرخه‌ی زندگی گیاه را کشید؛ طوری که حتی بچه‌های پایه‌ی بالاتر از او یاد گرفتند. از آن روز به بعد، نه تنها فعال‌تر شد، بلکه اعتمادبه‌نفسش هم بالا رفت. آموزگارش گفت: «انگار تازه کشفش کردیم!» این تجربه برای من یادآور این بود که راهبری فقط هدایت آموزشی نیست؛ گاهی باید استعدادهای پنهان را ببینید، فرصت بدهید و باور کنید که هر کودک راه خودش را برای یادگیری دارد.

برای این مدیرآموزگار توانمند آرزوی موفقیت داریم و از ایشان بابت وقتی که برای گفت‌وگو گذاشتند، سپاسگزاریم.

کتاب‌های تلفیقی، فیلم‌های آموزشی، راهنمای تدریس چندپایه‌ای، تأمین تجهیزات آموزشی، به‌ویژه رایانه و ابزارهای دیجیتال که همگی نقش مهمی در ارتقای کیفیت یادگیری دارند. حمایت مالی و تشویقی از معلمان چندپایه نیز ضروری است. این همکاران با حجم کاری بالا و شرایط دشوار، نیازمند دیده‌شدن، انگیزه‌بخشی و امتیازات ویژه در رتبه‌بندی حرفه‌ای هستند. توجه به زیرساخت‌های مدرسه‌های روستایی و برگزاری دوره‌های تخصصی نیز می‌تواند عدالت آموزشی را تقویت کند.

به معلمان جدیدی که وارد کلاس چندپایه چه توصیه‌ای دارید؟

توصیه می‌کنم با صبوری، برنامه‌ریزی دقیق و شناخت تفاوت‌های سنی و سطحی دانش‌آموزان وارد این فضا شوند. استفاده از روش‌های تلفیقی، فیلم‌های آموزشی، بازی‌های درسی و فعالیت‌های گروهی به مدیریت بهتر زمان و جذاب‌تر شدن آموزش کمک می‌کند. مهم‌تر از همه این است که نترسند، خلاق باشند و بدانند که این کلاس‌ها فرصت رشد حرفه‌ای و انسانی ارزشمندی فراهم می‌کنند.

شناخت عمیق‌تر تفاوت‌های فردی: معلم با مشاهده‌ی تنوع سنی و سطحی، شناخت دقیق‌تری از نیازهای آموزشی، شخصیتی و رفتاری دانش‌آموزان پیدا می‌کند.
رشد حرفه‌ای معلم: تدریس در چنین فضایی معلم را به سمت خلاقیت، برنامه‌ریزی دقیق و یادگیری مداوم سوق می‌دهد.

بزرگ‌ترین چالش شما در کلاس چندپایه چیست؟

بزرگ‌ترین چالش من مدیریت هم‌زمان و تفاوت‌های سنی و سطحی دانش‌آموزان در فضای آموزشی مشترک است. این تفاوت‌ها نیازهای یادگیری، شیوه‌های تدریس و نوع ارزشیابی را برای هر پایه متفاوت می‌کند. طراحی فعالیت‌هایی که هم‌زمان پاسخ‌گوی چند گروه باشند، تقسیم منصفانه‌ی زمان، حفظ تمرکز و نظم کلاس نیازمند دقت و خلاقیت و انعطاف‌پذیری بالاست.

برای بهبود شرایط چه انتظاری از مسئولان آموزشی دارید؟

انتظار دارم مسئولان آموزشی منابعی مستقل و متناسب با این ساختار را تدوین کنند؛ مانند

